

La CNMC multa un càrtel: qui va pagar de veres el sobrepreu

Lectura d'una resolució de competència per a identificar quina fallada de mercat hi ha darrere d'un acord entre empreses, estimar el sobrecost suportat pels clients i discutir per què existix un programa de clemència que perdona qui delata.

DURADA

55 min · 1 sessió

AGRUPAMENT

grups xicotets (3-4)

UNITAT 6

Microeconomia III: fallades de mercat

MATERIALS

- Fitxa impresa amb el resum del cas
- Calculadora
- Accés a cnmc.es per al pas 5 (opcional però molt recomanable)

ENCAIX CURRICULAR · Sabers B.4 · Comp. específiques CE3 · Comp. clau CCL, CC, STEM, CD

Plantejament

Un càrtel és la forma més simple d'espatllar un mercat: diverses empreses que haurien de competir entre elles es posen d'acord en preus, a repartir-se clients o a no entrar a la zona de les altres. El resultat és exactament el que prediu el model quan desapareix la competència, i qui el paga no apareix en cap notícia perquè són centenars de milers de clients pagant una miqueta de més cada un.

A Espanya vigila estos acords la **Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC)**, que pot imposar multes de fins al 10 % del volum de negocis de l'empresa infractora.

El cas (resum elaborat per a esta fitxa)

La CNMC sanciona amb 12 milions d'euros cinc fabricants d'un equipament industrial per repartir-se el mercat durant sis anys. Segons la resolució, les cinc empreses —que en conjunt sumen més del 85 % del mercat espanyol— van mantindre durant almenys sis anys reunions periòdiques en què intercanviaven les seues llistes de preus abans de publicar-les i es repartien els concursos públics per zones: cada empresa presentava l'oferta guanyadora al seu territori i les altres acudien amb preus deliberadament més alts per a simular que hi havia competència.

La investigació va arrancar quan **una de les cinc empreses es va acollir al programa de clemència** i va aportar documentació interna a canvi de l'exempció total de la multa. Les altres quatre van ser sancionades.

Dades del mercat arreplegades a l'expedient:

DADA	VALOR
Unitats venudes a l'any a Espanya	unes 40.000
Preu mitjà per unitat	uns 900 €
Sobrepreu estimat per l'instructor	al voltant del 8 %
Duració acreditada de l'acord	6 anys

Cas construït per a esta fitxa amb l'estructura habitual dels expedients sancionadors de la CNMC. Els expedients reals estan publicats íntegres a cnmc.es.

Objectius didàctics

- Classificar un cas real dins de la tipologia de fallades de mercat.
- Estimar el dany econòmic agregat d'un acord col·lusori.
- Comparar la sanció imposada amb el benefici obtingut i raonar sobre la seua capacitat dissuasòria.
- Explicar el programa de clemència amb la lògica del dilema del presoner.

Passos (sessió de 55 min)

- 1. Lectura i classificació (10 min).** Llegir el resum i decidir en grup **quina fallada de mercat** és. Descarteu per escrit les altres dues: per què no és una externalitat i per què no és una asimetria informativa.
- 2. El sobrecost (15 min).** Calculeu quant van pagar de més els clients durant els sis anys. Compareu-ho amb la multa.
- 3. Dissuadix? (10 min).** Si la probabilitat que enxampen un càrtel fora d'1 entre 5, quant hauria de valdre la multa perquè no compensara pactar? Feu el càlcul.
- 4. Clemència (10 min).** Discutiu en grup per què perdonar el primer que delata destrueix el càrtel des de dins. Dibuixeu la matriu de decisió de dues empreses: delatar o callar.
- 5. Un cas real (10 min).** Entreu a cnmc.es, busqueu una resolució sancionadora recent i anoteu sector, conducta i multa. Es compartix amb la classe.

Preguntes d'anàlisi

- Qui paga realment el sobrepreu d'un càrtel? Per què eixa víctima quasi mai protesta?
- La multa d'este cas és menor que el dany estimat. És una fallada del sistema o hi ha raons perquè siga així?
- Si als concursos públics les altres quatre empreses presentaven ofertes més cares a propòsit, qui va pagar ahí el sobrecost?
- El programa de clemència perdona qui va participar en l'acord i el confessa. Vos pareix just? I eficaç? No han de ser la mateixa resposta.
- Què faria més mal a un càrtel: multes molt més altes o inspeccions molt més freqüents? Argumenteu-ho amb el càlcul del pas 3.

Criteris d'avaluació

CRITERI	DESCRIPCIÓ	PES
Classificació	Identifica la fallada i descarta raonadament les altres	25 %
Càlcul	Sobrecost i llindar de dissuasió ben calculats	30 %
Argumentació	Explica la clemència amb la lògica de la interdependència	25 %
Cas real	Localitza i resumix una resolució real de la CNMC	20 %

Variants i extensions

- **Amb suport:** donar fet el càlcul del sobrecost i treballar només la classificació i la clemència.

- **Per a qui va sobrat:** buscar què és una *acció follow-on* de danys i qui pot reclamar davant dels tribunals després d'una sanció ferma de la CNMC.
- **Joc de 10 minuts:** jugar dues rondes del dilema del presoner amb les dues empreses del pas 4 abans de discutir-ho. La intuïció canvia molt després d'haver-lo jugat.
- **Connexió amb la Unitat 12:** molts càrtels són europeus i els persegueix la Comissió Europea, no la CNMC. Guardeu la pregunta de qui vigila quan el mercat és més gran que el país.

Solució orientativa

Per al professorat: passos de la resolució de l'exercici.

- 1. La fallada.** No és una externalitat ni una asimetria informativa: és **poder de mercat**. Empreses que haurien de competir pacten i es comporten com si foren una de sola, amb el resultat típic del monopoli: preu més alt i quantitat menor que en competència.
- 2. Sobrecost estimat.** Amb 40.000 unitats a l'any, 6 anys i un sobrepreu del 8 % sobre un preu mitjà de 900 €, ix $40.000 \times 6 \times 900 \times 0,08 = 17,28$ **milions d'euros** que van pagar de més els clients.
- 3. Multa enfront de dany.** La multa de 12 milions és *inferior* al sobrecost estimat. Si una empresa calcula que el benefici del pacte supera la multa esperada multiplicada per la probabilitat que l'enxampen, el càstig no dissuadix: per això importa tant la probabilitat de detecció, i no només l'import.
- 4. Llindar de dissuasió.** Si només se'n detecta un de cada cinc, la multa esperada és la multa imposada $\times 0,2$. Perquè no compense pactar fa falta multa $\times 0,2 > 17,28$ milions, és a dir, una sanció superior a **86,4 milions**: set vegades la que es va imposar. Abaixar la probabilitat de ser detectat obliga a pujar la multa en la mateixa proporció.
- 5. Clemència.** Perdonar qui delata primer trenca la confiança dins del càrtel. Cada membre sap que qualsevol dels altres es pot avançar, i això torna inestable el pacte des de dins. És el dilema del presoner usat a propòsit pel regulador.

Material obert de profedeeconomia.es · Llicència Creative Commons BY-NC-SA · Currículum LOMLOE